

Η ΒΑΤΡΑΧΟΜΥΟΜΑΧΙΑ

ΙΝΑΙ τοῖς πᾶσι γνωστὴ ἡ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φερομένη μικρὰ (ἐκ 294 στίχων μόνον ἀποτελουμένη) κωμικὴ μονωδία, ἡ θέμα ἔχουσα τὸν δῆθεν πόλεμον τῶν βατράχων καὶ τῶν μυῶν, οὐ δὲν ὄκησαν νὰ μετᾶσχωσι καὶ αὐτοὶ οἱ Θεοί. Ἄφορη αὐτῆς παρίσταται ὁ ἡγεμῶν τῶν μυῶν Ψυχάρπαξ, ὅστις μόλις διασωθεὶς ἀπὸ τῆς ἐπικινδυνότητος καταδιώξεως αἰλουροῦ, προσήγγισεν

εἰς γειτονικὴν λίμνην, ὅπως ὀροσιθῆ καὶ ἐν ταύτῳ κορέσῃ τὴν δίψαν αὐτοῦ διὰ τῶν διαχυγῶν αὐτῆς ὑδάτων, καὶ ὁ ἡγεμῶν τῶν βατράχων Φυσιγνάθων, ὅστις, ἰδὼν αὐτόν, ἠδυνήθη δι' ἐπιτηδείων θωπευτικῶν προσήρσεων νὰ παρασύρῃ αὐτόν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, ὅπερ, ὡς ἦν ἐπρόθετος, προὐκάλεσε τὴν ἐξαφάνισιν αὐτοῦ ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ζῶντων. Ἄλλὰ τοῦτο παρήγαγε σφοδρὸν μεταξὺ τῶν μυῶν καὶ τῶν βατράχων πόλεμον, διανοηθέντων τῶν μυῶν νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατον τοῦ πεφλημένου αὐτῶν ἡγεμόνος. Τοῦ πολέμου δὲ τούτου μετέχουσιν ἐξ οὐρανοῦ ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ πανοπλίᾳ οἱ Ὀλύμπιοι θεοί, ἐνδιαφερόμενοι ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν μυῶν, ὁ δὲ ὑπὲρ τῶν βατράχων, πλὴν τῆς Παλλάδος, ἐχθαιρούσης ἀμφοτέρω τὰ διαμαχόμενα στρατόπεδα, διότι κατ' ἀμφοτέρων εἶχε δικαίας ἀφορμὰς μίσους. Ἐνθεν μὲν οἱ βράτραχοι ἐκώλυον αὐτὴν νὰ ὑπνώσῃ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀνέσει διὰ τῶν ἀδιαλείπτων αὐτῶν καοσμᾶτων, ἐνθεν δὲ οἱ μῦς δὲν ἐπαύοντο καταβροχθίζοντες τὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς παρεχομένας αὐτῇ προσφοράς, ἀποτολήσαντες οἱ θρασεῖς νὰ διαβρώσωσι καὶ αὐτόν τὸν ὑπὸ τῶν θείων αὐτῆς χειρῶν ἀριστοτεχνηθέντα πέπλον. Καὶ ὀλίγου μὲν δεῖν οἱ βράτραχοι ἐγίνοντο θύματα τῶν φοβερῶν ὀδόντων τῶν ἀντιπάλων αὐτῶν, καίπερ ὑποστηριζόμενοι ἐνθέρμως ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ὅτε παρεσχέθη αὐτοῖς ἀνέλπιστος ἐπικουρία, πολὺ τῆς τοῦ Διὸς ἰσχυροτέρα, ἡ ἐπικουρία σώματος ὄλου μεγάλου στρατιωτικοῦ καρκίνων, ὅπερ ἔτρεφεν εἰς φυγὴν τοὺς μῦς καὶ ἔσωσε τοὺς κινδυνεύοντας αὐτῶν ἀντιπάλους κατοίκους τῆς λίμνης.

Καὶ εἶναι μὲν τὸ θέμα ἀπλούστατον, ἀλλ' εὐφυῶς καὶ κομψῶς πραγματεύεται αὐτὸ ὁ ποιητής. Τὸ ὄφος τοῦ ποιηματιδίου εἶναι εὐογκον καὶ ὠραῖον, οἱ δὲ στίχοι αὐτοῦ ῥέουσι στιλπνοὶ καὶ διαυγαῖς. Ἐκ δὲ τῆς ἐπιτηδείας ἀντιθέσεως θέματος εὐτελοῦς καὶ μικροῦ πρὸς ὑψηλὴν καὶ ἡρωϊκὴν γλῶσσαν, προκαλεῖται εὐφρόσυνος ἐντύπωσις παιγνιώδης καὶ γελαστικῆς. Ἐκρίθη δὲ δικαίως, νομίζομεν, τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἡρωϊκωκωμικῆς ποιήσεως πολλῶν πρεπωδέστερον καὶ εὐφροσυνώτερον ἢ τὸ τῶν νεωτέρων παιγνιογράφων ποιητῶν, ὅποιοι ὁ περιώνυμος Γάλλος Scarron

καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι, καθ' ὃ τὸ παιγνιώδες συνίσταται ἀντιθέτως εἰς τὴν ἀπόδοσιν εὐτελοῦς καὶ χυδαίας γλώσσης εἰς τοὺς Θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας.

Καὶ τὸ μὲν θέμα πασιφανῶς προκύπτει ἐκ τοῦ ποιήματος, διασωθέντος εὐτυχῶς ἰλοσχεροῦς. Ἄλλὰ τίς ὁ συγγραφεὺς τῆς Βατραχομουμαχίας; Κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἠμφισβητήθη ἂν ὑπῆρξεν ὄντως ποτὲ ποιητὴς τις τυφλὸς ἀποστηθίζων τὰς χιλιάδας ἐκεῖνας τῶν στίχων τῆς Ἰλιάδος καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ Ὅμηρος λεγόμενος. Πολλοὶ κριτικοὶ τοῦλάχιστον νεώτεροι, ὧν προεξάρχει ὁ κλεινὸς Οὐόλφιος, ὑπεστήριξαν πρὸ ἱκανῶν ἐνῆαυτῶν, οὐχὶ ἴσως παντάπασιν ἀπεικίτως, ὅτι τὰ δύο ταῦτα εἰς τὸν Ὅμηρον κοινῶς ἀνέκαθεν ἀποδιδόμενα ἔπη εἶναι σύνθεμα στίχων ἄνευ ποιητικῆς ἐνόητος, ἄνευ ταυτότητος δοξασιῶν καὶ ἄνευ συγγραφικῆς ἀρμονίας, ἐντεῦθεν δὲ συνεπέραναν, ὅτι εἶναι πλειόνων τοῦ ἐνὸς συγγραφέων προῖόν. Ἄλλὰ καὶ ἂν βεβχιότατον ἦναι, ὅτι ἔργον ἀληθῶς τοῦ αὐτοῦ αἰδοῦ ὑπῆρξαν ἀμφοτέρω τὰ θεσπέσια ταῦτα ἔπη, αὐτοῦ ἔργον εἶναι καὶ ἡ Βατραχομαχία, ὡς ἄλλοτε κοινῶς ἐνομιζέτο; Ὁ Ἡρόδοτος, βιογραφεύσας ἐν ἐκτάσει τὸν πρῶτον ποιητὴν, οὐτινος πολλοὶ νεώτεροι ἠμφισβητοῦσι καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν, ἀποδίδει ὠρισμένως τὴν Βατραχομουμαχίαν εἰς αὐτόν. Ἄλλ' ὁ χαριέστατος καὶ πολυμαθέστατος ἱστορικὸς ἀναφέρει ἔστιν ὅτε μετὰ θετικότητος γεγονότα, ἃ ἡ ἱστορικὴ κριτικὴ ἀπεκίρηξεν ὡς ψευδῆ, στηριχθεῖσα εἰς ἄλλας συγχρόνους ἀξιόπιστους μαρτυρίας καὶ εἰς περιωθέντα μνημεῖα. Ὁ Ἡρόδοτος, πρῶτος σύγγραμμα ἱστορικὸν παρασκευάσας, ἐν παντελεῖ ἠλλείπει οἰουδῆποτε βοηθήματος, ἐπόμενον ἦν νὰ πλανηθῆι περὶ πολλά, ὅσον καὶ ἂν ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν λατρείας, (ὅπερ ἄλλως ἠμφισβητοῦσι πολλοί, καὶ μάλιστα ὁ περὶ τῆς Ἡροδότου κακοηθείας ἴδιον βιβλίον γράψας, εἴτε ὁ Πλούταρχος εἶναι οὗτος, εἴτε ἄλλος τις). Ὅθεν καὶ ἡ περὶ Βατραχομουμαχίας διαβεβαίωσις αὐτοῦ δὲν δύναται νὰ βαρύνῃ μεγάλως εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς κριτικῆς. Ἄλλως, τὸ σπουδαιότερον, ἠμφισβητεῖται καὶ αὐτὴ ἡ πατρότης τῆς Ὀμηρικῆς βιογραφίας, πολλῶν διατεινομένων, ὅτι δὲν συνεγράφη αὕτη ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς γνώμης, ὅτι οἱ βάτραχοι καὶ οἱ μῦς ὑμνήθησαν ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ πανηγυριστοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τοῦ Ὀδυσσεῦς, προβάλλουσι τὸ ἐπιχειρημα, ὅτι ὁ Σταγειρίτης ἀναφέρει ἐν τινι περικοπῇ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ὀμήρου φερόμενα ὑπ' αὐτοῦ, ὤφειλεν, (ἡ μικρὰ Ἰλιάς καὶ τὰ Κυπριακὰ) δὲν ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ, ὡφείλεν, ἂν τὴν αὐτὴν εἶχε περὶ Βατραχομουμαχίας δοξάν, νάποκηρύξῃ καὶ ταύτην ὡς νόθον. Ἄλλ' ἐν πρώτοις καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ γνώμη δὲν ἔχει ἐν πᾶσι τανῦν, ὡς ἄλλοτε, τὸ Πυθαγόρειον κύρος «αὐτὸς ἔφα», καὶ, τὸ σπουδαιότερον, δὲν ἔπεται, ὅτι ἡ ἀποσιώπησις τῆς συγκατατάξεως τῆς Βατραχομουμαχίας μετὰ τῶν ψευδῶς εἰς τὸν Ὅμηρον ἀποδιδομένων, ἐμφαίνει τὴν περὶ τοῦ ἐναντίου πεποιθήσιν τοῦ φιλοσόφου, ἴσως μάλιστα ἐπιτήδες ἀπεσιώπησε, διότι ἐπεκράτει γενικῶς ἡ ἐναντία γνώμη. Ἐξ ἄλλου οὖς τῶν μετὰ Χριστὸν ἀκμασάντων ἀρχαίων βιογράφων καὶ

λογίων, ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Σουΐδας, ἀναφέρουσι τὸ ποίημα εἰς τὸν Πίγρητα, τὸν γνωστὸν ἡγεμόνα τοῦ Καρικοῦ στόλου, ὅστις ἐξεστράτευσεν ὑπὸ τὸν Εἰρήξην κατὰ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀδελφῆς Ἀρτεμισίας, ἰτῆς ἐπιδειξαμένης μεγάλην ἐπιτηδειότητα καὶ φρόνησιν κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν βασιλείσης τῆς Καρίας. Καὶ ἴσως μὲν εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ἡ πληροφορία αὐτῶν. Βέβαιον ὅμως φαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐν γένει ὑφῆς τοῦ ὅλου παιγνιώδους ἠρωϊκοκωμικοῦ ποιήματος καὶ ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν ἐννοιῶν αὐτοῦ, ὅτι ἔχει χαρακτῆρα παρωδίας τῶν ἠθῶν καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἠρώων καὶ τῶν θεῶν τῆς Ἰλιάδος, παρωδίας ἀθῶας μὲν καὶ ἐλαφράς, ἀλλὰ λεπτιῆς, σκωπτικῆς καὶ πεφροντισμένης. Διὰ τοῦτο ἡ νεωτέρα κριτικὴ εὐλογώτερον ἔκρινε καὶ ἀναγάγη αὐτὸ εἰς χρόνους πολὺ μεταγενεστέρους τῶν ἐνθουσιῶδων καὶ εὐπίστων ἐκείνων χρόνων τοῦ συγγραφέως ἢ τῶν συγγραφέων τῶν μεγάλων Ὀμηρικῶν ἑπῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ἀπριλίῳ 1897

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ν. ΦΛΟΓΑΪΤΗΣ

ΑΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑΙ ΕΝΟΣ ΓΑΜΒΡΟΥ

(ΚΩΜΙΚΟΣ ΜΟΝΟΛΟΓΟΣ)

ΓΙΧΕ ξανθὰ μαλλιά καὶ ὀγδοῆντα χιλιάδες προῖκα ὀλοστρόγγυλαις. Ἐπήγαινε εἰς τὰ καλλίτερα σαλόνια μὲ τὴν θείαν της, ἧτις ἦτο σεβασμία καὶ σεβασμίων διαστάσεων. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ θεία, ποῦ νὰ μὴ βασκαθῆ, πρὸ 15 τοῦλάχιστον ἐτῶν εἶχεν ἐορτάσει τὴν πεντηκονταετηρίδα τῶν γενεθλίων της, ἦτο δὲ πλέον σίγουρο, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀπεχαιρέτα τὴν γῆν αὐτήν, τὴν ὁποίαν τόσον εἶχε κουράσει μὲ τὰς 92 ὀκάδας τοῦ σεβασμίου ὄγκου της καὶ θὰ ἐπέτα ἐλαφρὰ . . . . ὡς χελιδῶν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ παρὰς της ἦτο τριπλάσιος ἀπὸ τὰ χρονάκια της, (ξεύρετε βέβαια πολλαπλασιασμό; αἱ; τρεῖς φοραῖς 85, μόνον), καὶ ἐπειδὴ θὰ τὰ ἄφινε ὅλα εἰς τὴν ἀνεψίαν της, αἱ! καταλαμβάνετε, ἐπῆρα φωτιά, ὅπως θὰ ἔπερνε ὁ καθένας ἀπὸ σᾶς. Τὴν ἠγάπησα λοιπὸν ὅσῳ γιομάτα, ὄχι τῆ θεία! αὐτὸ δὰ μοῦ ἔλειπε, καλέ, τὴ νέα ἡ ὁποία μὲ εἴλκυσε, μὲ ξετρέλλανε μὲ τὰ θέληγητρά της, καὶ ὅλως διόλου μεταξὺ μας, ... μὲ τὰ . . . . λιανά της. Καὶ μέσα σὲ ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλη εὐτυχία δὲν εἶχα, οὔτε πενθερὸν . . . οὔτε πενθεράν. Αἱ! τί θὰ ἐκάμνετε σεῖς, ἐὰν εἴσθε εἰς τὴ θέσι μου παρακαλῶ! Τρεμουλίασμα τῆς φωνῆς . . . . λιγωμένα μάτια . . . . στεναγμοὶ . . . . σᾶς ἀγαπῶ . . . . σᾶς λατρεύω . . . . κ.λ.π. Τὸ αὐτὸ λοιπὸν ἔκαμα καὶ ἐγὼ στρατηγικώτατα . . . καὶ μολονότι ἐφοβούμην μήπως δὲν ἀνταποκριθῆ εἰς τὸ αἶσθημά μου, ἐν τούτοις ἡ δεσποινὶς κατήγετο καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν περιφρημον ἐκείνην πλευρὰν τοῦ Ἀδάμ, ἡ ὁποία ὅσον καὶ